

REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

**POROČILO O DELU
USTAVNEGA SODIŠČA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA LETO 2003**

Številka: **Su-142/03**
Datum: **29. 1. 2004**

VSEBINA POROČILA

I. UVOD	3
II. OBSEG DELA USTAVNEGA SODIŠČA	3
1. STANJE NEREŠENIH ZADEV	3
2. PRIPAD ZADEV	4
3. REŠENE ZADEVE	9
4. DEJANSKI OBSEG DELA	11
5. R-ZADEVE	12
III. ORGANIZACIJA DELA	12
IV. POLOŽAJ USTAVNEGA SODIŠČA IN SPOŠTOVANJE NJEGOVIH ODLOČB.....	14
V. POMEMBNEJŠE ODLOČITVE V PRETEKLEM LETU	18
VI. OBJAVA ODLOČB USTAVNEGA SODIŠČA	24
VII. KADROVSKA STRUKTURA	24
VIII. MEDNARODNI STIKI.....	25
IX. MATERIALNI POGOJI DELA.....	26

I. UVOD

Ustavno sodišče je varuh Ustave. Po prvem odstavku 1. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94 – v nadaljevanju ZUstS) je najvišji organ sodne oblasti za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Člen 3 ZUstS določa, da je delo Ustavnega sodišča javno v skladu z določbami tega zakona. Javnost dela zagotavlja predsednica oziroma predsednik Ustavnega sodišča, med drugim tudi z letnim poročilom o delu Ustavnega sodišča in z njegovo javno predstavitvijo (drugi odstavek 23. člena Poslovnika Ustavnega sodišča, Uradni list RS, št. 93/03 in 98/03 – popr.).

Že nekaj let zapovrstjo so predsedniki Ustavnega sodišča predstavljali letno poročilo o delu Ustavnega sodišča ob praznovanju Dneva ustavnosti, ki ga je Ustavno sodišče leta 2003 počastilo že sedmič. V preteklem letu se je Ustavno sodišče odločilo, da praznovanje Dneva ustavnosti nameni le počastitvi sprejema Ustave. Slavnostni govornik na zadnjem Dnevu ustavnosti je bil dr. Ludwig Adamovich, nekdanji dolgoletni predsednik avstrijskega ustavnega sodišča. Na podlagi odločitve Ustavnega sodišča Republike Slovenije mu je predsednica Ustavnega sodišča ob tej priliki izročila posebno priznanje v zahvalo za njegove zasluge pri krepitvi ugleda ustavnega sodišča in pri vključevanju slovenskega ustavnega sodišča v polnopravno članstvo Konference evropskih ustavnih sodišč.

Tokrat je poročilo pripravljeno po izteku koledarskega leta, saj bo tako s primerjavo podatkov na letni ravni mogoče zagotoviti jasnejšo sliko in večjo primerljivost. Še vedno pa je treba upoštevati to, da statistični podatki, omejeni na določeno obdobje, prikažejo nek presek stanja, ki pa bi bil, če bi izhajali zgolj iz števil, lahko tudi zavajajoč. Zato so v poročilu dodani komentarji, ki skušajo ilustrirati številčne prikaze.

Poleg prikaza statističnih podatkov o delu Ustavnega sodišča poročilo posebej obravnava nekatera vsebinska vprašanja, povezana z delovanjem Ustavnega sodišča v ustavni demokraciji, kakršno opredeljuje Ustava Republike Slovenije, in opozarja na nekatere pomembnejše odločitve Ustavnega sodišča. Poročilo tudi kratko predstavlja kadrovsko strukturo, dejavnost na področju mednarodnega sodelovanja in stanje materialnih pogojev za delo Ustavnega sodišča.

II. OBSEG DELA USTAVNEGA SODIŠČA

1. Stanje nerešenih zadev

Na dan 31. 12. 2003 je imelo Ustavno sodišče v delu 1273 zadev, kar je približno enako (odstotek več) kot lansko leto ob koncu leta, ko je imelo v delu 1261 zadev. Pri tem je eno od teh zadev prejelo v delo še v letu 1999, 6 zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov v letu 2000, 63 zadev (od tega 20 ustavnih pritožb) v letu 2001, 418 zadev (od tega 273 ustavnih pritožb) v letu 2002 in 785 zadev (od tega 583 ustavnih

pritožb) v preteklem letu. Glede na vrsto zadev¹ je imelo ob koncu preteklega leta v delu za več kot 10 % več ustavnih pritožb kot v letu poprej, zato pa nekoliko manj drugih vrst zadev, zlasti zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov (za 14,5%) in sporov o pristojnosti.

<i>Zadeva/Leto</i>	<i>1999</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>Skupaj</i>
U-I-	1	6	43	145	199	394
P	0	0	0	0	2	2
Rm	0	0	0	0	0	0
Up	0	0	20	273	583	876
Ps	0	0	0	0	1	1
Skupaj	1	6	63	418	785	1273

Stanje nerešenih zadev na dan 31. 12. 2003

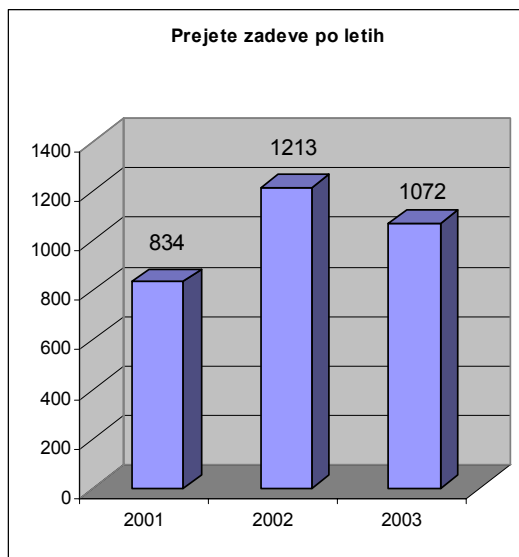
V času priprave tega poročila je bila zadeva, prejeta v letu 1999, že rešena. Iz navedene preglednice je razvidno, da skuša Ustavno sodišče kljub velikemu številu prednostnih zadev, ki jih prejema, ves čas reševati tudi najstarejše zadeve, ki jih ima v delu. Zadeve, prejete v delo v letu 2000, so se že v preteklem letu začele reševati kot absolutno prednostne. V letošnjem letu je Ustavno sodišče sklenilo kot takšne obravnavati tudi zadeve, ki jih je prejelo v delo v letu 2001. Ustavno sodišče si zadnjih nekaj let tudi s posameznimi organizacijskimi ukrepi prizadeva, da bi imelo v delu le zadeve iz zadnjih dveh let. Kot je razvidno, teh prizadevanj še nismo uspeli v celoti realizirati. Če se bo velik pripad novih zadev nadaljeval, pa tega tudi ni mogoče pričakovati v naslednjih letih.

Podatek o povprečnem času trajanja postopka pred Ustavnim sodiščem (eno leto in tri mesece) nam ne pokaže prave slike o trajanju postopkov. Na eni strani imamo namreč postopke, pri katerih je določen kratek zakonski rok za sprejem odločitve, ali postopke, ki jih je po naravi stvari treba končati v zelo kratkem času, na drugi strani pa najstarejše zadeve, ki zaradi prevelikega obsega dela in vedno novih prednostnih zadev čakajo na odločitev tudi več kot štiri leta.

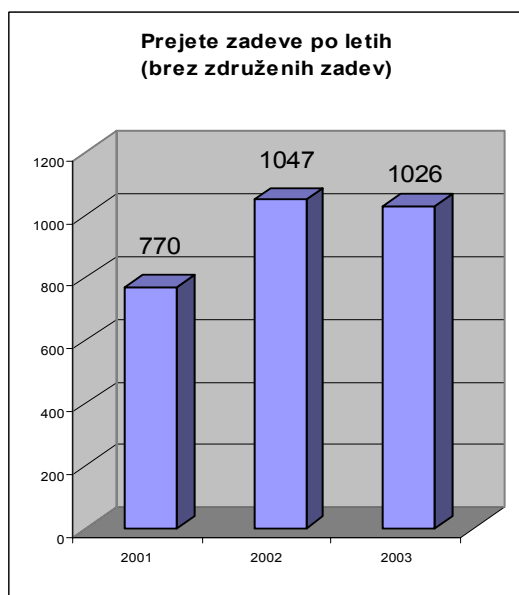
2. Pripad zadev

V lanskem letu je Ustavno sodišče prejelo v delo skupaj 1072 zadev, kar je v skupnem številu sicer za 11, 6 % manj kot v letu 2002 (1213), pa hkrati za 28, 5 % več kot v letu 2001 (834); če bi število prejetih zadev primerjali z letom 1999, pa je število iz leta 2003 kar za 66, 4 % večje.

¹ V U-I vpisnik se vpisujejo zahteve in pobude za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, v U-II vpisnik se vpisujejo zahteve za oceno ustavnosti referendumskega vprašanja, v P vpisnik se vpisujejo zahteve za odločitev glede spora o pristojnosti, v Rm vpisnik se vpisujejo predlogi za oceno ustavnosti mednarodnih pogodb, ki so v postopku ratifikacije, v Up vpisnik se vpisujejo ustavne pritožbe, v Ps vpisnik se vpisujejo vloge za oceno ustavnosti aktov ali delovanja političnih strank, v Op vpisnik se vpisujejo obtožbe zoper predsednika republike, predsednika Vlade ali ministre, v Mp vpisnik pa pritožbe zoper potrditev poslanskih mandatov ali mandatov članov Državnega sveta.

Že v preteklem letu smo opozarjali na to, da je Ustavno sodišče v letu 2002 prejelo veliko enakovrstnih zadev, zato nam boljše sliko (kljub temu, da gre za oceno) o dejanskih obremenitvah Ustavnega sodišča dajo podatki, če od števila prejetih zadev odštejemo število zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, ki so bile v posameznem letu združene z drugimi zadevami. Zato se v nadaljevanju letnega poročila upošteva ta podatek. V letu 2002 je bilo namreč združitvev kar 166 (predvsem na račun zadev v zvezi z ustanavljanjem novih občin), v preteklem letu pa le 46.

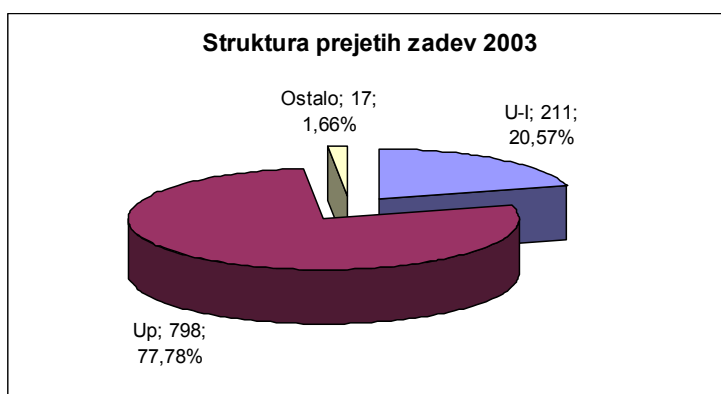
Ob takšni primerjavi pa lahko ugotovimo, da je bilo skupno število novih zadev za 2 % manjše kot leto poprej, zato pa za 33, 2 % večje od leta 2001; če bi ga primerjali z letom 1999, pa celo za 86, 8 % večje. Že v zadnjih dveh letnih poročilih smo opozarjali na bistveno povečan pripad zadev pred Ustavnim sodiščem. Lanskoletni pripad kaže, da se ta v primerjavi z letom poprej ni povečal. Vendar pa ostaja na ravni, ki je posledica izjemnega povečanja obsega dela, ki smo ga beležili leto za letom po letu 1999. Pri tem je treba opozoriti, da v pripadu zadev preteklega leta ni bilo velikega števila enakovrstnih

zadev ustavnosodne presoje, ki so zaznamovale leto 2002, zato je mogoče splošno reči, da je pripad zadev pri Ustavnem sodišču še vedno izjemno velik.

<i>Leto</i>	<i>U-I</i>	<i>U-II</i>	<i>P</i>	<i>Up</i>	<i>Rm</i>	<i>Ps</i>	<i>Skupaj</i>
2001	210	0	9	550	1	0	770
2002	264	0	14	767	2	0	1047
2003	211	3	13	798	0	1	1026

Pripad po vrstah zadev v zadnjih letih

V strukturi novih zadev (1026) je bilo največ ustavnih pritožb, in sicer kar 77,7 % (798), 20,5 % (211) pobud in zahtev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, omeniti velja še 1,2 % (13) sporov o pristojnosti. Delež ustavnih pritožb je še nekoliko večji kot v letu 2002 (767 ali 73,26 %) in dejansko kaže na to, da po končanih sodnih postopkih pred pristojnimi sodišči stranke, ki niso zadovoljne s sodno odločitvijo, velikokrat vlagajo ustavne pritožbe.

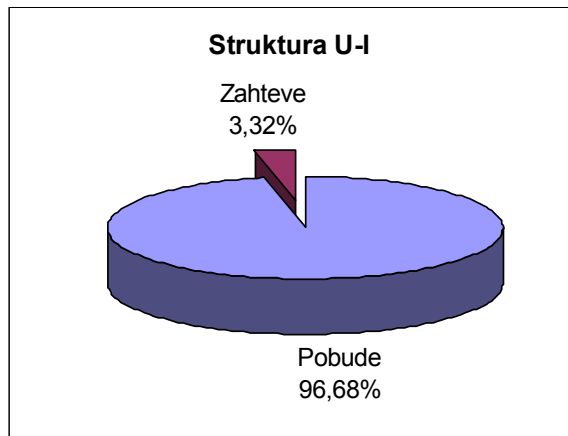

V preteklem letu je Ustavno sodišče prejelo manj pobud in zahtev za oceno ustavnosti predpisov kot v letu 2002, in sicer za 20 % manj (211:264), pripad je bil na ravni iz leta 2001.

<i>Leto</i>	<i>U-I</i>	<i>Glede na prejšnja leta</i>
2001	210	0,47 %
2002	264	-20,08 %
2003	211	

Pripad U-I zadev (brez združitvev)

Pri tem je bilo presenetljivo malo vloženih zahtev – le 7 ali le 3, 3 %; nobene od zahtev niso vložila sodišča po 156. členu Ustave. V letu 1999 je bilo zahtev petkrat več (36), v letu 2001 jih je bilo 30 in 19 v letu 2002. Ti podatki celo kažejo na to, da se število zahtev iz leta v leto znižuje, povečuje pa se število posameznikov ali pravnih oseb, ki želijo z utemeljevanjem svojega pravnega interesa uveljaviti varstvo svojih pravic tudi v postopku ustavnosodne presoje predpisa.

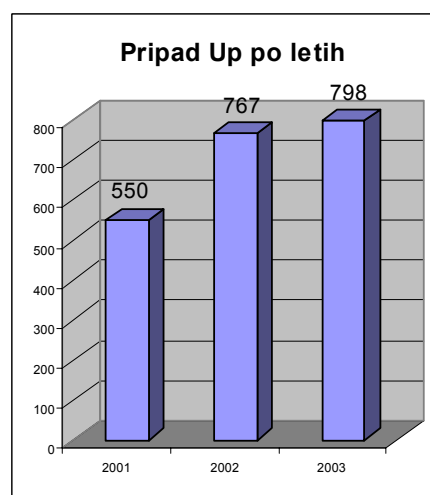

Glede na vrsto aktov, ki so jih pobudniki oziroma predlagatelji izpodbijali, prevladujejo zakoni, saj je bilo v preteklem letu napadenih 146 zakonov (oziroma ene ali več njihovih določb), 40 aktov lokalnih skupnosti, 1 uredba Vlade, med napadenimi predpisi pa v preteklem letu ni bilo izvršilnih predpisov, ki jih izdajajo ministri. V 27,4 % zadev (58:211) je bilo predlagano, naj Ustavno sodišče do končne odločitve zadrži izvrševanje izpodbijanih predpisov.

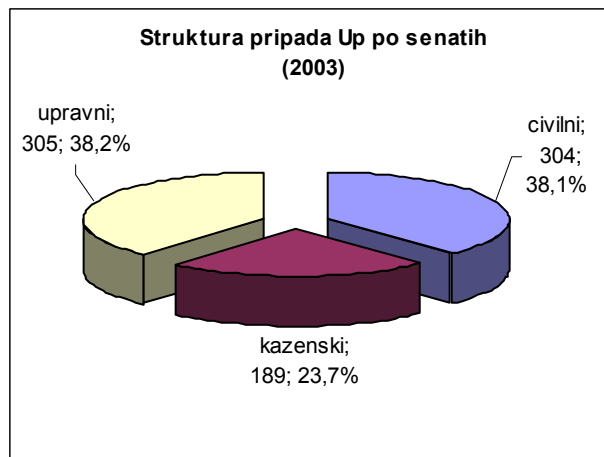
V preteklem letu je Ustavno sodišče prejelo doslej največje število ustavnih pritožb, in sicer za 4 % (798:767) več kot v letu 2002 in kar za 45 % več (798:550) kot v letu 2001. Če ta pripad primerjamo z letom 1999, pa gre kar za 129,3 % povečanje (798:348).

<i>Leto</i>	<i>Število Up</i>	<i>Glede na prejšnja leta</i>
1999	348	129,31 %
2001	550	45,09 %
2002	767	4,04 %
2003	798	

Pripad ustavnih pritožb

V strukturi ustavnih pritožb jih je bilo 38,1 % (304) s civilnopravnega in gospodarskoprnega področja, 38,2 % (305) z upravnopravnega, delovnopravnega in socialnovarstvenega področja ter 23,7 % (189) s kazenskopravnega področja.

Primerjava podatkov s pripadom iz leta 2002 pokaže, da je bilo v preteklem letu celo vloženih za 8, 1% (304:331) manj ustavnih pritožb, ki jih prejme v delo civilni senat, zato pa za 4, 1 % (305:293) več zadev, ki jih prejme v delo upravni senat, kazenski senat pa je prejel za 32, 1 % (189:143) več zadev kot v letu 2002. Povečan pripad ustavnih pritožb, ki jih preizkuša upravni senat, je v določeni meri odraz večjega števila enakovrstnih zadev na delovnopravnem področju (23 zadev v zvezi z lastninskimi certifikati, 48 zadev v zvezi s plačilom denarnega zneska – razlike v plači) in na upravnopravnem področju (33 zadev). Vendar to ni razlog, zaradi katerega bi lahko v bodoče pričakovali manjši pripad ustavnih pritožb s tega področja. Nasprotno, treba je upoštevati, da bo odpravljanje zaostankov na Vrhovnem sodišču pri odločanju o pritožbah zoper odločitve Upravnega sodišča nujno pomenilo tudi povečevanje števila ustavnih pritožb z upravnopravnega področja. Pri ustavnih pritožbah, ki jih preizkuša kazenski senat, je šlo kar v 31, 7 % zadevah za zadeve s področja prekrškov (v letu 2002 je bil delež prekrškov še večji – 34, 9 %). Večinoma gre za postopke o cestnoprometnih prekrških, v katerih je bilo odločeno o prenehanju veljavnosti vozniškega dovoljenja.

Senat	2002	2003	Sprememba
Civilni	331	304	- 8,16 %
Kazenski	143	189	32,17 %
Upravni	293	305	4,10 %
Skupaj	767	798	4,04 %

Pripad ustavnih pritožb po senatih

V preteklem letu nismo prejeli v delo nobene nove zadeve za predhodno oceno ustavnosti mednarodne pogodbe. Prejeli pa smo 13 novih sporov o pristojnosti, ki jih je Ustavno sodišče reševalo prednostno (v letu 2002 14 in v letu 2001 9), ter eno zahtevo za oceno ustavnosti aktov političnih strank oziroma njihovega delovanja. Pri sporih glede pristojnosti jih je bilo kar 8 vloženih v denacionalizacijskih zadevah, kar pomeni, da se denacionalizacijski postopek, ki bi moral biti že zdavnaj končan, še ni niti začel pred pristojnim prvostopenjskim organom. Zato Ustavno sodišče takšne spore rešuje absolutno prednostno. Prejeli pa smo tudi 3 zahteve za oceno ustavnosti referendumskega vprašanja, ki jih v zadnjih nekaj letih pred tem ni bilo.

3. Rešene zadeve

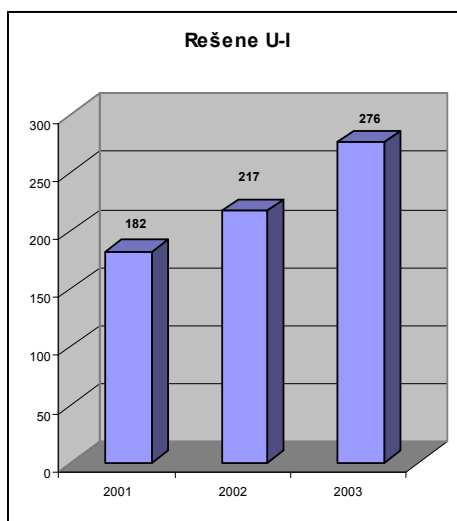
V lanskem letu je Ustavno sodišče doslej rešilo rekordno število zadev, skupaj 1060 oziroma, če odštejemo združitve, 1014 zadev, to je za 21,5 % več (1014:834) kot v letu 2002 in za 74,5 % več (1014:581) kot v letu 2001.

<i>Vrsta</i>	<i>2003</i>	<i>2002</i>	<i>Sprememba</i>
U-I	276	217	27,19 %
U-II	3	0	/
P	15	12	25,00 %
Rm	1	2	50,00 %
Up	719	603	19,24 %
Skupaj	1014	834	21,58 %

Rešene zadeve

	<i>1999</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>
U-I	9,96 %	51,65 %	27,19 %
U-II	-	-	-
P	7,14 %	87,50 %	25,00 %
Rm	-	0 %	50,00 %
Up	125,39 %	84,36 %	19,24 %
Skupaj	73,63 %	74,53 %	21,58 %

Spremembe glede na prejšnja leta

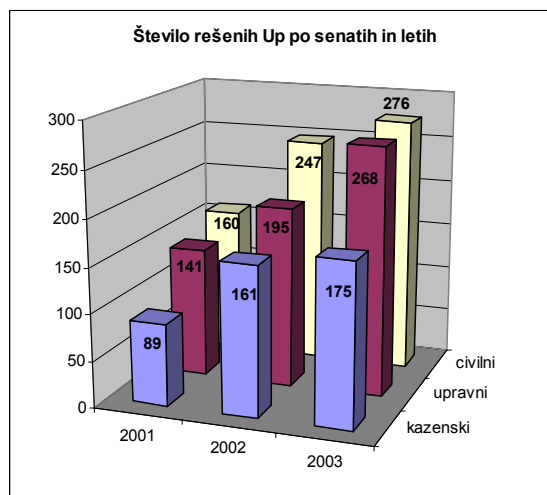
Rešenih je bilo več zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, in sicer za 27,1 % (276:217). Pri tem je Ustavno sodišče razveljavilo določbe 15 zakonov (43. člen ZUstS), 15-krat je ugotovilo njihovo neustavnost in zakonodajalcu določilo rok za njeno odpravo (48. člen ZUstS) ter razveljavilo oziroma odpravilo (45. člen ZUstS) oziroma

ugotovilo neustavnost in določilo rok za njeno odpravo 28 podzakonskih predpisov. V primerjavi s prejšnjimi leti je razveljavilo oziroma ugotovilo neustavnost za več zakonov (v letu 2002 skupaj za 22 zakonov, v letu 2001 za 17 zakonov), zato pa je ugotovilo neustavnost manjšega števila podzakonskih predpisov kot v preteklih letih (v letu 2002 48, v letu 2001 30). Ker Ustavno sodišče lahko z isto odločbo razveljavi določbe večih zakonov ali drugih predpisov, pa hkrati tudi zavrže ali zavrne pobude, je težko točno povedati, v kolikšnem številu rešenih zadev so pobudniki oziroma predlagatelji uspeli. Vsekakor pa navedeni podatki dopuščajo zaključek, da ti vendarle uspejo v manjšem številu primerov.

Senat/Leto	2003	1999	2001	2002	Sprememba 2002/2003
civilni	276	108	160	247	11,74 %
kazenski	175	82	89	161	8,70 %
upravni	268	129	141	195	37,44 %
Skupaj	719	319	390	603	19,24 %

Rešene ustavne pritožbe

Rešenih je bilo tudi več ustavnih pritožb kot v letu 2002, in sicer za 19, 2 % (719:603), v primerjavi z letom 2001 celo za 84, 3 % (719:390) več. Vendar je treba ugotoviti, da gre rešitev tako velikega števila zadev ustavnih pritožb delno tudi na račun tega, da je bilo rešenih večje število istovrstnih ustavnih pritožb z delovnopravnega in z upravnopravnega področja. Zato je v bodoče ob enakem obsegu dela na zadevah ocene ustavnosti predpisov in drugih zadevah, zlasti zahtevnejših, kot so na primer ocene ustavnosti mednarodnih pogodb, prej mogoče pričakovati obseg rešenih ustavnih pritožb, ki bo bližje tistemu iz leta 2001.

Senat/Leto	1999	2001	2002
Civilni	155,56 %	72,50 %	11,74 %
Kazenski	113,41 %	96,63 %	8,70 %
Upravni	107,75 %	90,07 %	37,44 %
Skupaj	125, 39%	84,36 %	19,24 %

Spremembe glede na prejšnja leta

Če pogledamo način rešitve pri ustavnih pritožbah, ugotovimo, da so bile ustavne pritožbe zoper 296 aktov zavržene, glede 428 posamičnih pravnih aktov ustavna pritožba ni bila sprejeta v obravnavo, v obravnavo je bilo sprejetih 51 ustavnih pritožb. Ko je Ustavno sodišče v preteklem letu odločilo na podlagi sprejetih ustavnih pritožb, so ustavni pritožniki uspeli v 43 primerih (pri čemer je bila v dveh "pripornih" zadevah le ugotovljena kršitev), kar je v 5, 98 % (43:719) primerih. Ta odstotek ni visok, po deležu v skupnem številu rešenih zadev je primerljiv z letom poprej, saj so v letu 2002 pritožniki uspeli v 35 primerih (od tega je bila v treh primerih le ugotovljena kršitev) in je tedaj znašal 5, 8 % (35:603). Upoštevati je treba namreč, da v postopku z ustavno pritožbo Ustavno sodišče ne presoja pravilnosti uporabe prava v sodnih postopkih same pa sebi, temveč odloča le o morebitnih kršitvah človekovih pravic. Za preteklo leto je značilno tudi to, da pri uspešnih ustavnih pritožbah večinoma ni šlo za (kot je bilo značilno za pretekla leta) večje število enakih zadev.

	2002	2003
Rešeno	603	719
Ugodeno	35	43
Delež	5,80%	5,98%

Uspešne ustavne pritožbe

Ustavno sodišče je izreklo tudi mnenje v 1 zadevi za oceno ustavnosti mednarodne pogodbe, t. i. Vatikanskega sporazuma, ter odločilo meritorno o 11 sporih o pristojnosti, 2 zahtevi za odločitev o sporu glede pristojnosti pa je zavrglo.

4. Dejanski obseg dela

Ustavno sodišče se je v preteklem letu sestalo na 37 plenarnih sejah, na katerih je obravnavalo skupaj 595 zadev po vsebini, nekatere izmed njih seveda večkrat. Poleg tega je bilo izvedenih 11 sej civilnega senata, na katerih je bilo obravnavanih 315 zadev, 15 sej upravnega senata, na katerih je bilo obravnavanih 288 zadev, in 11 sej kazenskega senata, na katerih so bile obravnavane 203 zadeve. V kolikih primerih od navedenih je bilo tudi dejansko odločeno, je razvidno iz podatkov o rešenih zadevah.

Opozoriti velja, da o ustavnih pritožbah, ki jih člani senatov sprejmejo v obravnavo, odloča Ustavno sodišče na plenarni seji. V vseh drugih primerih, ko senat sprejme sklep o zavrženju ali o nesprejemu ustavne pritožbe, pa se takšna odločitev predloži na vpogled tudi vsem drugim ustavnim sodnicam in ustavnim sodnikom, ki niso člani senata in ki se lahko v zakonsko določenem roku izrečejo za sprejem ustavne pritožbe. Ustavne pritožbe so se kot vselej tudi v preteklem letu sprejemale v obravnavo tudi na takšen

način. To pa pomeni, da so bili vse ustavne sodnice in ustavni sodniki obremenjeni s skupnim številom zadev, o katerih je odločalo Ustavno sodišče.

Upoštevati je treba tudi to, da odločanje o oceni ustavnosti mednarodne pogodbe, ki je v postopku ratifikacije, zahteva praviloma bistveno večji vložek strokovnega dela in zahtevnejšo obravnavo na sejah Ustavnega sodišča; potrebnih je večje število sej, preden Ustavno sodišče sprejme končno odločitev. Enako velja tudi za zahtevnejše zadeve za oceno ustavnosti predpisov. Pri večini ustavnih pritožb ne gre za takšne dejanske obremenitve. Če se upošteva vse navedeno, je razvidno, da je bil obseg dela v preteklem letu dejansko večji, kot ga prikazujejo statistični podatki o rešenih zadevah.

5. R-zadeve

V letu 2003 smo prejeli tudi 193 vlog fizičnih ali pravnih oseb (tudi število teh vlog se je v zadnjih letih povečalo), ki smo jih vpisali v t. i. R vpisnik. Vanj vpisujemo vloge, na katere po prvem odstavku 39. člena Poslovnika odgovarja generalni sekretar, ker ne gre za vloge, o katerih po veljavnih predpisih odloča Ustavno sodišče. V njih posamezniki prosijo za mnenje Ustavnega sodišča o posameznih zakonskih določbah ali ravnanju državnih organov, izražajo svoje nestrinjanje z navedenim, prosijo za pravne nasvete, kako naj uveljavljajo svoje pravice v postopkih pred pristojnimi organi ipd. Tem osebam se v čim krajšem času pojasni, kakšne so pristojnosti Ustavnega sodišča, in predstavi zakonsko določene pogoje, pod katerimi je mogoče začeti postopek, ter vsebino posameznih vrst vlog, kakor jo določa Poslovník v drugem odstavku 32. člena.

III. ORGANIZACIJA DELA

V letu 2003 je bilo izvedenih tudi 28 upravnih sej, na katerih ustavne sodnice in ustavni sodniki odločajo o vprašanih, povezanih z organizacijo in načinom dela v Ustavnem sodišču.

Neodvisni položaj Ustavnega sodišča zahteva, da to samo ureja svojo organizacijo in delo s splošnimi akti Ustavnega sodišča. Med njimi je najpomembnejši Poslovník. Ustavno sodišče je preteklem letu sprejelo nov Poslovník, ki po vsebini nekatera vprašanja sicer še vedno ureja enako kot prejšnji, hkrati pa prinaša tudi obilico sprememb, med njimi nekaj kar pomembnih. Na tem mestu velja omeniti najprej tiste spremembe, ki zadevajo udeležence v postopkih pred Ustavnim sodiščem. Opozoriti je treba na določbo 33. člena Poslovnika, ki ureja način predložitve vlog Ustavnemu sodišču. Kot novost dopušča tudi vložitev vloge z uporabo informacijske tehnologije, vendar se vloge, ki so vložene v elektronski obliki, pa niso opremljene z varnim elektronskim podpisom, ne štejejo za vloge, ki jih Ustavno sodišče prejme v okviru uradnega poslovanja, in zato nanje ni dolžno odgovarjati. Če pa so takšne vloge opremljene z varnim elektronskim podpisom, se štejejo za uradne vloge. Pri vlogah, vezanih na rok, kar velja zlasti za ustavne pritožbe, se šteje v tem primeru za čas njihove vložitve čas, ko prispejo k Ustavnemu sodišču (tehnološka podpora v Sloveniji trenutno tudi ne omogoča drugačnega pravila). Ker ZUstS določa, da se mora takšna vloga vložiti v treh izvodih in da ji morajo biti priložene listine, pa ima pritožnik po vložitvi vloge v elektronski obliki na razpolago še tri dni časa, da vlogo dopolni bodisi z osebno

predložitvijo listin bodisi tako, da jih pošlje po pošti. Če tega pritožnik ne stori, se šteje da vloga ni bila vložena. Če vloge ne vsebujejo vseh sestavin, potrebnih za njihov preizkus, jih Ustavno sodišče zavrže, ne da bi vložnika pozivalo k njeni dopolnitvi (prvi odstavek 37. člen Poslovnika), razen če ZUstS drugače določa. In ZUstS drugače določa za ustavne pritožbe. Zato velja posebej opozoriti na to, da je vsebina vlog opredeljena s Poslovníkom, kar je neukim vlagateljem lahko v pomoč pri sestavi vloge, kakor sta jim lahko v pomoč tudi priporočena obrazca, ki smo jih vpeljali v letu 2002. Opažamo, da tudi odvetniki vlagajo zlasti ustavne pritožbe na priporočenih obrazcih, kar je z vidika naše organizacije dela zaželeno, saj je tako vloga preglednejša in lažje je preizkusiti, ali je popolna. ZUstS ne ureja posebej, na kakšen način se vročajo pisanja Ustavnega sodišča. Ker glede teh vprašanj Ustavno sodišče glede na pravno naravo smiselno uporablja določbe zakonov, ki urejajo sodne postopke, ti pa se nekoliko razlikujejo, je Poslovnik posebej določil, da se pisanja Ustavnega sodišča vročajo po določbah zakona, ki ureja pravdni postopek.

Nekoliko spremenjena je ureditev, ki opredeljuje vrstni red obravnavanja zadev pred Ustavnim sodiščem (46. člen Poslovnika). Temeljno pravilo je, da Ustavno sodišče zadeve obravnava po vrstnem redu njihovega sprejema. Kot prednostne že od dne njihove vložitve obravnava zadeve, za katere je v predpisih, ki urejajo postopke pred sodišči, določeno, da jih morajo sodišča obravnavati in odločati hitro – gre za zadeve ustavnih pritožb, s katerimi se izpodbijajo sodne odločbe, izdane v postopkih, ki so opredeljeni kot nujni, hitri ali ki se morajo odviti v kratkih zakonskih rokih. Enako velja tudi za zadeve, v katerih sodišče prekine postopek in pred Ustavnim sodiščem vloží zahtevo za oceno ustavnosti zakona, saj pristojno sodišče pred odločitvijo Ustavnega sodišča ne sme nadaljevati s postopkom. Med takšne zadeve sodijo še spori o pristojnosti, kar je razumljivo, saj spor o pristojnosti pomeni, da se ne ve še niti to, kateri organ mora odločati o zadevi, in se torej postopek odločanja pred njegovo razrešitvijo niti pred prvostopenjskim organom še ne more začeti. Sem sodijo tudi zadeve, za katere je Ustavnemu sodišču določen zakonski rok za sprejem odločitve (16. člen Zakona o referendumu in ljudski iniciativi). Poleg tega pa lahko Ustavno sodišče sklène, da bo kot prednostne obravnavalo tudi druge zadeve, zlasti, če gre za zadeve, v katerih se rešuje pomembno pravno vprašanje, in če gre za enostavnejše zadeve. Zaradi velikega števila prednostnih zadev tudi med njimi velja vrstni red glede na čas njihovega prejema, razen če obstajajo posebej utemeljene okoliščine, zaradi katerih Ustavno sodišče sklène, da bo takšne zadeve obravnavalo kot absolutno prednostne. Ta pravila nujno zahtevajo, da Ustavno sodišče za takšne razglasi tudi najstarejše zadeve, ki jih ima v delu.

Omeniti velja še ureditev t. i. korespondenčnih sej (55. člen Poslovnika), ki jih Ustavno sodišče v plenarni zasedbi in v zasedbi senatov uporablja zlasti za odločanje o predlogih za začasno zadržanje izvrševanja izpodbijanih aktov. Odločanje o teh predlogih je uvrščeno na plenarno sejo ali seje senatov le tedaj, kadar bodisi sodnik poročevalec bodisi kateri izmed sodnic ali sodnikov predlaga, naj se zadrži izvrševanje. O predlogih dnevnih redov poslej Ustavno sodišče obvešča javnost vnaprej (šesti odstavek 28. člena Poslovnika).

V preteklem letu je Ustavno sodišče sprejelo tudi nov Pravilnik o notranji organizaciji in pisarniškem poslovanju Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 93/03), prav tako pa tudi nove akte, ki jih je narekovala novosprejeta zakonodaja o statusu javnih uslužbencev. Zaradi tega so bile potrebne številne aktivnosti, ki pa vsaj za sodno osebje Ustavnega sodišča ne bodo bistveno spreminjale njihovega položaja, ker je bil ta na podlagi

zakonskih pooblastil v Ustavnem sodišču že poprej urejen v temelju enako kot poslej. Zahteva pa ta novo uveljavljena zakonodaja mnogo več tako strokovnih pravnih opravil kot pomožnega administrativnega dela. Zakonodaja s tega področja in še nekateri drugi zakoni, uveljavljeni v preteklem letu (npr. Zakon o dostopu do informacij javnega značaja), bodo od nas zahtevali zaposlitev dodatnega osebja, ki ne bo sodelovalo pri izvrševanju temeljnih funkcij Ustavnega sodišča, ampak bo moralo opravljati navedena, po svoji naravi pomožna, opravila.

V letu 2003 so bila po skoraj desetih letih od odločitve Vlade, da se za potrebe Ustavnega sodišča namenijo tudi prostori v drugem nadstropju na Cankarjevi 5, končana investicijska dela in s tem zagotovljeni primerni prostori za delo. To bo omogočilo realizacijo polne kadrovske zasedbe svetovalcev Ustavnega sodišča. Zato smo že ob koncu preteklega leta, kolikor so nam dopuščala tudi zagotovljena finančna sredstva, izvedli nekaj dodatnih zaposlitev, nekaj pa jih načrtujemo še v letošnjem letu. Pri tem velja opozoriti, da se hkrati srečujemo še s fluktuacijo svetovalskega osebja, saj je njihovo delo strokovno zelo zahtevno in stresno. Tako večina novih zaposlitev v preteklem letu predstavlja dejansko nadomestne zaposlitve, nove svetovalce pa je treba uvajati v delo in potrebujejo določen čas, da so sposobni v celoti samostojno opravljati to delo. Težave pa so tudi z izbiro strokovno usposobljenih kandidatov za to delo. Pričakuje se namreč, da imajo ustavne sodnice in ustavni sodniki na razpolago kar najboljšo strokovno moč. Navedene težave pri zaposlovanju sodnega osebja vsekakor vplivajo na obseg opravljenega dela. Vendar pa bo v bodoče, še posebej, če bomo realizirali načrtovano polno zasedbo svetovalcev, glavna ovira večjemu obsegu dela dejstvo, da imamo devet sodnic in sodnikov, ki morajo kot kolegijsko telo odločiti o vseh zadevah, o katerih odloči Ustavno sodišče. Že ob koncu preteklega leta se je začelo dogajati, da že pripravljenih zadev za odločanje nismo mogli uvrstiti na plenarne seje, ker jih je bilo preprosto preveč.

Z zagotovitvijo prostorov smo lahko do konca leta dodatno kadrovsko okrepili tudi Službo za analize in mednarodno sodelovanje, ki je zadolžena za pripravo primerjalnopravnih strokovnih gradiv in za spremljanje sodne prakse mednarodnih sodišč in drugih ustavnih sodišč.

V preteklem letu je bil izdelan tudi projekt celovite informatizacije poslovanja, ki se bo v letu 2004 uvedel v delo Ustavnega sodišča. Ni pričakovati, da bi bili učinki tega vidni že v letošnjem letu, saj bo treba sprva določen čas nameniti postopnemu uvajanju in hkrati izobraževanju vsega sodnega osebja.

IV. POLOŽAJ USTAVNEGA SODIŠČA IN SPOŠTOVANJE NJEGOVIH ODLOČB

1. V Republiki Sloveniji je tako kot v drugih ustavnih demokracijah in pravnih državah uveljavljeno načelo delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno (drugi odstavek 3. člena Ustave). To načelo ni samo sebi namen. Kot je poudarilo Ustavno sodišče (že v odločbi št. U-I-158/94 z dne 9. 3. 1995, Uradni list RS, št. 18/95 in OdiUS IV, 20), z njim Ustava zagotavlja posameznikom njihove individualne pravice in vzpostavlja takšna razmerja med vejami oblasti, da nobena ne more dobiti prevlade in monopola nad drugimi. To načelo varuje in zagotavlja osebno svobodo posameznika, preprečuje

koncentracijo in monopol oblasti, vzpostavlja nadzor nad oblastjo in s tem preprečuje njeno samovoljo, zlorabo oblasti in brezpravje, smiselno razporeja državne naloge in pristojnosti, vzpostavlja vzajemno kontrolo nosilcev oblasti in vzdržuje ravnotežje in enakomerno porazdeljeno moč med posameznimi vejami oblasti in med njihovimi nosilci. Njegovo bistvo pa ni v organizacijskih izvedbah razmerij med posameznimi vejami oblasti, temveč v njegovi temeljni funkciji varovanja človekove svobode in dostojanstva v razmerju do države.

Ustavnemu sodišču Ustava nalaga, da je varuh takšne ustavne ureditve in posebej, da je varuh človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ustava zato v večjem delu že sama določa pristojnosti Ustavnega sodišča, medtem ko glede na določbo prvega odstavka 162. člena Ustave postopek pred Ustavnim sodiščem določa zakon – ZUstS. Kot varuh ustavnosti in najvišji organ sodne oblasti za varstvo človekovih pravic izdaja Ustavno sodišče v izvrševanju svojih pristojnosti odločbe, ki so obvezne. Celo če to ne bi bilo izrecno zapisano v tretjem odstavku 1. člena ZUstS, bi takšna narava odločitev Ustavnega sodišča izhajala že iz same ustavne ureditve pravne države in načela delitve oblasti, ker je Ustavno sodišče tisto, ki je zadnje poklicano razlagati ustavne določbe. V pravni državi zato takšne odločitve obvezujejo državne organe, ki jih morajo spoštovati in izvrševati. Če se odločbe Ustavnega sodišča ne bi spoštovale, bi to pomenilo konec pravne države.

Na to, kam lahko pripelje lahkomišeln odnos do spoštovanja odločb Ustavnega sodišča, je opozarjal že predsednik Ustavnega sodišča Franc Testen v poročilu o delu za leto 1999 in posebej za leto 2000. Opozoril je, da zakonodajalec lahko odločitve Ustavnega sodišča obide samo na ustavno dopusten način in da je ustavodajna moč Državnega zbora, kadar gre res za ustavno materijo, lahko sredstvo zavor in ravnovesij, ki ga ima ta na razpolago do odločitev Ustavnega sodišča. Kadar ne gre za ustavnopravno materijo, pa zakonodajalec ne more zlorabljati ustavnopravne forme za to, da ne bi spoštoval odločitve Ustavnega sodišča. Nova odločitev zakonodajalca bo lahko podvržena novi ustavnosodni presoji, ki jo Ustavno sodišče opravi vselej z vidika skladnosti z Ustavo. Pri tem splošno načelo enakosti zavezuje tudi Ustavno sodišče samo, kar pomeni, da mora v bistveno enakih okoliščinah odločati bistveno enako, če odloči drugače, pa mora posebej obrazložiti, kateri utemeljeni razlogi so narekovali drugačno odločitev.

Ustavno sodišče seveda nima na razpolago prisilnih sredstev, ki bi zagotavljala spoštovanje njegovih določb. Redko lahko glede na okoliščine posameznega primera stopnjuje sankcijo, kadar lahko odloča na podlagi nove vložene pobude ali zahteve o isti ali povezani zakonski določbi. Za primer stopnjevanja sankcije bi lahko npr. šlo, če bi Ustavno sodišče najprej ugotovilo neustavnost zakonske ureditve in določilo rok za njeno odpravo, če ta ne bi bil spoštovan, pa ob ponovnem odločanju zakon razveljavilo (če bi bilo to mogoče) ali pa npr. določilo način izvršitve in tako do zakonodajalčeve drugačne ureditve samo uredilo določeno vprašanje.

Ustavno sodišče že vsa zadnja leta vztrajno opozarja na spoštovanje odločitev, izdanih po 48. členu ZUstS, s katerimi je Ustavno sodišče ugotovilo neustavnost, normodajalec pa se v roku, ki ga je določilo Ustavno sodišče, ni odzval in ugotovljene neustavnosti ni odpravil. S tem nista kršena le 2. člen (načela pravne države) in drugi odstavek 3. člena Ustave (načelo delitve oblasti), pač pa tudi pravice tistih posameznikov ali pravnih oseb, ki bi jih neustavni zakon moral urediti. Ustavno sodišče v vsakem letnem poročilu opozarja, da spoštovanje načel pravne države in delitve oblasti na zakonodajno,

izvršilno in sodno zahteva, da vsaka od vej oblasti izvršuje svoje pristojnosti in za njihovo (ne)izvrševanje tudi odgovarja. Odgovornost za izvršitev odločb Ustavnega sodišča nosita, kadar gre za zakone, tako Državni zbor kot Vlada. Vlada je namreč po Ustavi predlagatelj zakonskega urejanja in nosi odgovornost za stanje na posameznih področjih.

3. Vsaka neizvršena odločba sama zase predstavlja kršitev Ustave, ki je ne more odpraviti dejstvo, da se je normodajalec glede nekaterih odločitev Ustavnega sodišča odzval. Normodajalec ne more izbirati in izvrševati samo tistih odločitev Ustavnega sodišča, ki mu ustrezajo, drugih, s katerimi se iz tega ali onega razloga morebiti ne strinja, pa ne. Če od izteka roka za odpravo neustavnosti in do odziva normodajalca poteče daljši čas in če število takšnih odločitev ni majhno, so razmere zaskrblijujoče.

Tako v času priprave tega poročila še ni bilo odziva zakonodajalca na najstarejši nespoštovani odločbi, na kateri se je opozarjalo že zadnjih nekaj let. Gre za: odločbo št. U-I-19/94 z dne 14. 11. 1996 (Uradni list RS, št. 68/96 in OdlUS V, 156), po kateri je v neskladju z Ustavo 10. člen Zakona o dohodnini, kolikor ne izvzema v celoti od obdavčenja tistih zneskov, ki jih roditelj mora nameniti preživljanju svojega otroka, da bi mu zagotovil življenjski minimum – določen je bil enotni rok; odločbo št. U-I-296/95 z dne 27. 11. 1997 (Uradni list RS, št. 82/97 in OdlUS VI, 157), s katero je bila ugotovljena neskladnost določb Zakona o dohodnini, Zakona o davku od dobička pravnih oseb in Zakona o posebnem davku na določene prejemke, ki zadevajo plačilo stroškov, ki jih je zavezanec imel v zvezi z delom. Na navedeni odločbi kakor tudi na kasnejšo odločbo št. U-I-10/98 z dne 22. 4. 1999 (Uradni list RS, št. 36/99 in OdlUS VIII, 83), s katero je bila ugotovljena neustavnost četrte alineje 11. člena Zakona o dohodnini, ker glede pravice do zmanjšanja davčne osnove pri odmeri dohodnine zaradi preživljanja pastorkov razlikuje med primeri, ko otroci živijo v družinski skupnosti s svojimi starši, in primeri, ko živijo v družinski skupnosti z enim od staršev ter očimom oziroma mačeho, v letnih poročilih opozarjamo že več let.

Nespoštovanje navedenih odločb je bil razlog, da se je Ustavno sodišče v preteklem letu z odločbo št. U-I-259/01 z dne 20. 11. 2003 (Uradni list RS, št. 118/03) ob ponovni presoji določb Zakona o dohodnini odločilo za t. i. stopnjevanje sankcije. Ustavno sodišče je ugotovilo, da prihaja do nedovoljene diskriminacije, ki jo prepoveduje prvi odstavek 14. člena Ustave, med otroci v primerih, ko živijo v družinski skupnosti s svojimi starši, in primeri, ko živijo v družinski skupnosti z enim od staršev ter očimom oziroma mačeho. Poleg ugotovitve neustavnosti in določitve roka za njeno odpravo je Ustavno sodišče na podlagi drugega odstavka 40. člena ZUstS do odprave ugotovljene neustavnosti določilo način izvršitve svoje odločbe. Z njim je ustvarilo pravno podlago, ki ima erga omnes učinke, torej pravno moč zakona, na podlagi katere se olajšava, ki jo predvideva prvi odstavek 10. člena Zakona o dohodnini, povečuje tudi za tiste otroke iz družinske skupnosti davčnega zavezanca, ki so njegovi pastorki.

To, da je pred kratkim Vlada vložila v zakonodajni postopek predlog Zakona o dohodnini, je zagotovo prvi korak k odpravi neustavnosti, ugotovljenih z navedenimi odločbami.

4. Kot eno najstarejših nespoštovanih odločb, na katero se opozarja že nekaj let, je treba omeniti tudi odločbo št. U-I-301/98 z dne 17. 9. 1998 (Uradni list RS, št. 67/98 in OdlUS VII, 157), s katero je bila ugotovljena protiustavnost Zakona o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij glede Mestne občine Koper. Če se bo zakonodajalec glede

odločitev z davčnega področja odzval, bo to najstarejša nespoštovana odločba. V ta vsebinski sklop pa prav gotovo sodi tudi nespoštovanje odločbe št. U-I-322/98 z dne 15. 3. 2001 (Uradni list RS, št. 28/01 in OdlUS X, 44), s katero je bila ugotovljena neskladnost 13. in 14. člena Zakona o postopku za ustanovitev občin ter določitev njihovih območij, ker ne določata sodnega varstva v predhodnem postopku za ustanovitev občin. Kljub temu, da bo kmalu poteklo leto dni, odkar je Ustavno sodišče na navedeno ustavnost ponovno izrecno opozorilo (ob odločanju o vlogah za ustanovitev občin – odločba št. U-I-103/02 z dne 18. 4. 2002 (Uradni list RS, št. 39/02 in OdlUS XI, 64), še ni odziva.

5. Z odločbo št. U-I-345/02 z dne 14. 11. 2002 (Uradni list RS, št. 105/02 in OdlUS XI, 230) je Ustavno sodišče odločilo, da so statuti občin Beltinci, Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej in Trebnje v neskladju z Zakonom o lokalni samoupravi, ker ne določajo, da so člani občinskih svetov tudi predstavniki romske skupnosti. Gre za primer, ko je Ustavno sodišče izdalo ugotovitveno odločbo glede zakonitosti podzakonskega predpisa. Normodajalci, ki bi se morali odzvati, so torej občinski sveti, ki so pristojni za spreminjanje statuta občine. Medtem ko so se občine Beltinci, Krško, Semič in Šentjernej na navedeno odločitev odzvale, pa še vedno ni odziva v občinah Grosuplje in Trebnje.

6. Nespoštovanih pa je tudi še kar nekaj odločitev, ki jih je Ustavno sodišče sprejelo v letu 2003, pa se je rok za odpravo neustavnosti že iztekel. Neustavnost, ugotovljena z odločbo št. U-I-225/02 z dne 6. 2. 2003 (Uradni list RS, št. 44/02 in OdlUS XII, 4), bo, kljub brezuspešnemu izteku roka, v bistvu postala brezpredmetna. Ustavno sodišče je ugotovilo, da je četrti odstavek 11. člena Zakona o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic v neskladju z Ustavo (s prvim odstavkom 23. člena), ker ne zagotavlja vsakemu od znanih delničarjev pravice vložiti tožbo zoper odločbo Vlade o ugotovitvi deležev. Ker je Ustavno sodišče določilo za čas do odprave neustavnosti način izvršitve odločbe (drugi odstavek 40. člena ZUstS), s katerim je dalo znanim delničarjem pravico vložiti tožbo, je pričakovati, da bo lastninjenje zavarovalnic zaključeno, ne da bi zakonodajalec odpravil ugotovljeno neustavnost. S tem pa bo tudi sama ugotovljena neustavnost postala brezpredmetna.

7. Ob koncu leta tudi še ni bilo odziva na odločbo št. U-I-283/99 z dne 20. 3. 2003 (Uradni list RS, št. 33/03 in OdlUS XII, 13), s katero je bila ugotovljena neustavnost Zakona o Kmetijsko-gozdarski zbornici, na odločbo št. U-I-90/99 z dne 6. 3. 2003 (Uradni list RS, št. 31/03 in OdlUS XII, 24), s katero je bila ugotovljena neustavnost Obrtnega zakona, in na odločbo št. U-I-291/00 z dne 5. 6. 2003 (Uradni list RS, št. 63/03), s katero je bila ugotovljena neustavnost Zakona o zdravniški službi.

8. Posebej pa velja omeniti odločbo št. U-I-246/02 z dne 3. 4. 2003 (Uradni list RS, št. 36/03 in OdlUS XII, 24), s katero je Ustavno sodišče ugotovilo neustavnost Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, glede katere se je rok za odpravo neustavnosti prav tako že iztekel. Stanje je tu še bolj zaskrbljujoče, ker gre za odpravljanje kršitev človekovih pravic, do katerih je prišlo že pred skoraj 12 leti in ki jih je Ustavno sodišče prvič ugotovilo že z odločbo iz leta 1999.

Ugotoviti je treba, da skupno število nespoštovanih odločb (1 iz leta 1996, 1 iz leta 1997, 1 iz leta 1998, 1 iz leta 1999, 1 iz leta 2001, 1 iz leta 2002 in 4 iz leta 2003, če tiste, za katero smo ugotovili, da je v bistvu brezpredmetna, ne štejemo) ni majhno.

V. POMEMBNEJŠE ODLOČITVE V PRETEKLEM LETU

1. Zahteve, pobude, ustavne pritožbe in druge vloge, s katerimi je mogoče doseči postopek ustavnosodne presoje, Ustavno sodišče zavrže, če niso izpolnjene procesne predpostavke za njihovo obravnavo. Pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, ki so očitno neutemeljene ali pri katerih ne gre za pomembno pravno vprašanje, Ustavno sodišče zavrne, ustavnih pritožb, pri katerih očitno ne gre za kršitve človekovih pravic ali če od odločitve ni mogoče pričakovati rešitve pomembnega ustavnopravnega vprašanja in če kršitve niso imele hujših posledic za pritožnika, ne sprejme. V vseh navedenih primerih Ustavno sodišče odloča s sklepi. Praviloma v takšnih primerih ne gre za pomembne pravne odločitve, zato jih na tem mestu tudi ne gre omenjati. Njihovo število v skupnem številu odločitev Ustavnega sodišča prevladuje. To pa še ne pomeni, da ni treba vsake vloge kljub temu skrbno proučiti. Velikokrat udeleženci v postopku, zlasti pobudniki in ustavni pritožniki niso zadovoljni s takšnimi odločitvami in zahtevajo od Ustavnega sodišča ponovno odločanje o že vloženi vlogi, zaradi česar jim je treba dodatno pojasnjevati, da zoper odločitve Ustavnega sodišča niso dovoljena pravna sredstva. Med vsem navedenim pa Ustavno sodišče vsako leto odloči tudi o številnih pomembnih zadevah, katerih pomen, zlasti če gre za precedenčne odločitve, je bistven in v katerih se dejansko pokaže vloga Ustavnega sodišča kot varuha ustavnosti in človekovih pravic.

2. Preden prikažemo nekatere pomembnejše odločitve iz leta 2003, je treba opozoriti na pooblastila, ki jih dajeta Ustava in ZUstS Ustavnemu sodišču pri odločanju, zlasti pri presoji ustavnosti predpisov in odločanju o ustavnih pritožbah, ki jih imamo največ v delu.

Ko Ustavno sodišče odloča o ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, lahko:

- ugotovi, da zakon ni v neskladju z Ustavo (21. člen ZUstS)
- ugotovi, da zakon ni v neskladju z Ustavo, če se določba, ki jo je mogoče razlagati najmanj na dva načina, od katerih je eden v neskladju z Ustavo, razlaga na ustavnoskladen način – t. i. interpretacijska odločba (21. člen ZUstS);
- zakon razveljavi (43. člen ZUstS);
- zakon razveljavi z odložnim rokom, če bi takojšnja razveljavitev povzročila še bolj neustavno stanje, kot ga predstavlja to, da neustavni zakon še nekaj časa velja (43. člen ZUstS);
- ugotovi neskladnost zakona z Ustavo, če zakon vprašanja, ki bi ga moral urejati, ne ureja, ali če ga ureja na način, ki ne omogoča razveljavitve, ter določi rok za odpravo neustavnosti (48. člen ZUstS);
- podzakonski predpis razveljavi (razveljavi z odložnim rokom), odpravi (45. člen ZUstS) ali ugotovi neustavnost ali nezakonitost in določi rok za njeno odpravo (48. člen ZUstS);
- ugotovi, da se akt, ki ni bil objavljen, ni smel in ne sme uporabljati kot predpis (t. i. neobstoječ akt, 40. člen ZUstS).

Na podlagi drugega odstavka 40. člena ZUstS lahko določi Ustavno sodišče, če je to potrebno, kateri organ mora izvršiti odločbo in na kakšen način. Jasno je, da v takšnem primeru Ustavno sodišče, kadar s svojo odločitvijo ustvari pravno podlago, ki ima erga

omens učinke, začasno stopi na polje zakonodajnega urejanja, vendar je pri tem bistveno dvoje. Najprej to, da ima Ustavno sodišče za takšno svoje ravnanje izrecno zakonsko podlago, ki ima svoj temelj v Ustavi. Po določbi prvega odstavka 15. člena Ustave se človekove pravice in temeljne svoboščine uresničujejo neposredno na podlagi Ustave. Ustavno sodišče je poklicano za njihovega varuha in če bi dalj časa trajajoče zakonsko neurejanje huje ogrožalo pravice, nastopi potreba po njihovi začasni ureditvi. Zato ZUstS ne more podrobneje določati primerov, v katerih Ustavno sodišče lahko uporabi to pooblastilo, temveč presojo o tem prepušča Ustavnemu sodišču. Drugo, kar je bistveno, pa je to, da s tem Ustavno sodišče zakonodajalcu ne odvzame njegove pristojnosti, ne prevzame njegove funkcije, ki izhaja iz načela delitve oblasti, le začasno jo nadomesti. Odločitev Ustavnega sodišča zakonodajalec lahko takoj nadomesti s svojo drugačno odločitvijo. Ali bo ta skladna z Ustavo, bo lahko predmet nove ustavnosodne presoje. Res pa je, da v primeru, ko se zakonodajalec ne odzove, takšna odločitev lahko postane tudi trajna, vendar ne po volji Ustavnega sodišča, temveč po volji zakonodajalca. Da se Ustavno sodišče zaveda potrebe samoomejevanja in da to pooblastilo uporabi le, kadar šteje to za nujno potrebno, da zavaruje pravice, je razvidno iz tega, da se je v zadnjih 13 letih skupaj le 65-krat (v preteklem letu 12-krat, v letu 2002 11-krat, v letu 2001 4-krat, v letu 1998 9-krat) odločilo za uporabo tega pooblastila. Prvič je tako odločilo še na podlagi prejšnjih predpisov, ko še ni veljal ZUstS, in sicer je ob presoji Uredbe o vojaških sodiščih iz leta 1944 "uzakonilo" novo posebno pravno sredstvo, s katerim so lahko tisti, ki so bili na podlagi te Uredbe spoznani za vojne zločince, dosegli obnovo kazenskih postopkov.

Ko Ustavno sodišče odloča o ustavni pritožbi, ki je bila sprejeta v obravnavo, jo zavrne, če ugotovi da zatrjevane kršitve človekovih pravic niso podane, če ugotovi, da so, pa izpodbijane posamične pravne akte razveljavi ali odpravi in zadevo vrne v novo odločanje pristojnemu sodišču oziroma drugemu organu. V prvem odstavku 60. člena ZUstS ima Ustavno sodišče pooblastilo, da lahko tudi samo odloči o sporni pravici, če je to nujno zaradi odprave posledic ali če to terja narava ustavne pravice in če je na podlagi podatkov v spisu možno odločiti. Takšnega pooblastila druga ustavna sodišča nimajo. Pri odločanju o ustavni pritožbi lahko Ustavno sodišče oceni tudi ustavnost ali zakonitost predpisa, na podlagi katerega se odloča v posamičnem postopku.

3. Pregled pomembnejših odločitev pokaže, da se je Ustavno sodišče sicer še vedno moralo ukvarjati z določenimi vprašanji, povezanimi s t. i. tranzicijskim obdobjem, vendar je bilo, če izvzamemo lastninsko preoblikovanje lastninskih zavarovalnic in še vedno številne denacionalizacijske zadeve ter presojo mednarodne pogodbe, v ospredju prav varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Pri tem velja posebej opozoriti, da Ustavno sodišče velikokrat tudi ob odločanju o ustavnih pritožbah, čeprav izrecno ne opravi ocene ustavnosti predpisa, presoja, ali sodišča zakon uporabljajo v skladu z Ustavo. Zato so tudi te odločitve pomembne z vidika razlage Ustave in imajo kot takšne lahko precedenčni učinek. V nadaljevanju opozarjamo le na nekatere od pomembnejših odločitev.

Z odločbo št. U-I-225/02 z dne 6. 2. 2003 (Uradni list RS, št. 16/03 in OdlUS XII, 4) je Ustavno sodišče odločilo o ustavnosti številnih določb Zakona o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic. Za večino določb je odločilo, da niso v neskladju z Ustavo. Ne da bi se spuščali v argumentacijo, s katero je Ustavno sodišče zavrnilo utemeljevanja pobudnikov, velja pri tej odločitvi opozoriti na stališče Ustavnega sodišča, zapisano v 19. točki obrazložitve. Pobudniki so utemeljevali neustavnost zakonskih določb tudi s tem,

da naj bi bile te v neskladju s prejšnjo odločbo Ustavnega sodišča (št. U-I-117/00 z dne 19. 4. 2001, Uradni list RS, št. 40/01 in OdlUS X, 77), s katero je Ustavno sodišče razveljavilo prvi Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic. Ustavno sodišče je obrazložilo, da vselej ocenjuje zakonske določbe z vidika njihove skladnosti z Ustavo; če ugotovi, da so te v neskladju z Ustavo iz enakih razlogov, iz katerih je zakonske določbe že razveljavilo, jih tudi pri novi presoji razveljavi, vendar ne zaradi njihove neskladnosti s prejšnjo odločbo Ustavnega sodišča, temveč zaradi ugotovljene neskladnosti z Ustavo. Kratko: Ustavno sodišče zakon vselej ocenjuje z vidika njegove skladnosti z Ustavo; načelo enakosti ga zavezuje, da v enakih primerih odloča enako.

4. Z odločbo št. Up-547/02 z dne 8. 10. 2003 (Uradni list RS, št. 108/03) je Ustavno sodišče ugodilo ustavni pritožbi v denacionalizacijski zadevi. Prednikoma ustavnih pritožnikov je bilo premoženje podržavljeno na podlagi Zakona o prenosu sovražnikovega premoženja v državno last in o sekvestraciji premoženja odsotnih oseb (prvotno Odlok AVNOJ-a). Za prednika ustavnih pritožnikov je bilo v postopku pred pristojnimi organi za notranje zadeve pravnomočno ugotovljeno, da sta se štela za jugoslovanska državljana; torej ni šlo za osebe nemške narodnosti, ki bi jim bilo zaradi nelojalnosti in ker so se izselile na podlagi novele zakona o državljanstvu iz leta 1948 odvzeto tedanje jugoslovansko državljanstvo. Ustavno sodišče je presojalo stališče Vrhovnega sodišča, po katerem ugotovljeno jugoslovansko državljanstvo v času podržavljenja ne more vplivati na pridobitev upravičenja do denacionalizacije, ker sta bila prednika pritožnikov ob uveljavitvi Avstrijske državne pogodbe avstrijska državljana, zaradi česar naj bi bila na podlagi določb te pogodbe upravičena zahtevati odškodnino od Avstrije. Ustavno sodišče je ugotovilo, da je takšno stališče v neskladju z drugim odstavkom 14. člena Ustave, ker bi pomenilo, da je zakonodajalec iz kroga denacionalizacijskih upravičencev izključil osebe, ki so se štete za jugoslovanske državljanke, zgolj zato, ker so na dan uveljavitve Avstrijske državne pogodbe (28. 11. 1955) imele avstrijsko državljanstvo; tega pa zakon ni storil. Takšnim osebam je mogoče odreči upravičenje do denacionalizacije le, če so bile na dan 13. 3. 1938 in na dan 28. 4. 1945 hkrati tudi avstrijski državljanke, ker so le tedaj imele pravico dobiti odškodnino za odvzeto premoženje od Avstrije. Zadeva je bila vrnjena Upravnemu sodišču, ki mora v ponovljenem postopku pri ugotavljanju, ali sta prejšnja lastnika imela pravico dobiti odškodnino od Republike Avstrije na podlagi Avstrijske državne pogodbe, upoštevati tako pravno podlago podržavljenja kot njuno državljanstvo v času podržavljenja.

5. V sklop t. i. tranzicijskih zadev bi lahko uvrstili tudi odločbo št. U-I-246/02 z dne 3. 4. 2003 (Uradni list RS, št. 36/03 in OdlUS XII, 24), čeprav gre hkrati tudi za odločitev, ki bistveno zadeva človekove pravice oseb, državljanov drugih republik nekdanje SFRJ, ki so 26. 2. 1992 ustavno in zakonito postale tujci, v neskladju z Ustavo in brez zakonite podlage pa jim je bilo odvzeto stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. O neustavnem položaju teh oseb je Ustavno sodišče odločilo že z odločbo št. U-I-284/94 z dne 4. 2. 1999 (Uradni list RS, št. 14/99 in OdlUS VIII, 22). Tedaj je Ustavno sodišče ugotovilo, da pravni položaj teh oseb z zakonom v nasprotju z načelom zaupanja v pravo kot enim izmed načel pravne države (2. člen Ustave) ni bil urejen in da so bile te osebe v primerjavi z osebami, ki so bile že poprej tujci in so imele v Sloveniji stalno prebivališče, ki so ga po določbah Zakona o tujcih tudi obdržale, postavljene v neenak položaj, ne da bi za to obstajal razumen razlog, ki bi izhajal iz narave stvari (drugi odstavek 14. člena Ustave). Zakonodajalec bi njihov položaj moral urediti za vse obdobje, ko so te osebe prebivale v Republiki Sloveniji brez urejenega statusa zaradi navedene pravne praznine. Na ugotovljeno protiustavnost se je zakonodajalec odzval s sprejetjem Zakona o

urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 61/99). Nekatere od pogojev za zavrnitev dovoljenja za stalno prebivanje (obsodba za prekršek in obsodba za kaznivo dejanje) po tem zakonu je Ustavno sodišče presojalo z odločbo št. U-I-295/99 z dne 18. 5. 2000 (Uradni list RS, št. 54/2000 in OdlUS IX, 113) in v delu tudi razveljavilo. Že v tej odločbi je Ustavno sodišče opozorilo na svojo odločitev v konkretnem primeru (št. Up-60/97 z dne 15. 7. 1999), v katerem je "poudarilo, da ugotovitev neskladnosti ZTuj v odločbi št. U-I-284/94 pomeni, da je treba pritožnikom priznati za čas do izdaje ZUSDDD stalno prebivališče na naslovu, kjer so bili prijavljeni pred nezakonitim izbrisom iz evidence stalnih prebivalcev". Ponovno je opozorilo, da mora zakonodajalec pri urejanju položaja teh oseb izhajati iz položaja, ki bi ga pravno te osebe morale imeti, pa ga zaradi tega, ker zakonodajalec njihovega položaja ni uredil, niso imele. Zato bi jim moral zagotoviti možnost, po kateri bi se štelo, da so stalno prebivali v Republiki Sloveniji, razen če bi obstajal kateri od razlogov, ki jih je zakon že tedaj določal za odpoved stalnega prebivanja. Bistvo odločbe št. U-I-246/02 je bilo torej zajeto že v odločbi iz leta 1999, v odločbi iz leta 2000 je bil zakonodajalec (in Vlada) na to izrecno opozorjen, pa v noveli zakona iz leta 2001 tega ni uredil.

6. Z odločbo št. U-I-346/02 z dne 10. 7. 2003 (Uradni list RS, št. 73/03) je Ustavno sodišče z odložnim rokom šestih mesecev razveljavilo del določb 7. člena Zakona o volitvah v Državni zbor, 2. člena Zakona o Državnem svetu, 2. člena Zakona o volitvah Predsednika republike in 5. člena Zakona o lokalnih volitvah, ki so posegale v volilno pravico oseb, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost. Ugotovilo je, da odvzemi poslovne sposobnosti, ki so po veljavnih predpisih (Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih in Zakon o nepravdnem postopku) mogoči tudi zaradi odvisnosti od alkohola ali mamil ali drugih vzrokov, ki vplivajo na fizično stanje osebe, kakor tudi podaljšanje roditeljske pravice zaradi telesne prizadetosti, prekomerno posegajo v volilno pravico. Za čas do izteka odložnega roka je Ustavno sodišče določilo način izvršitve svoje odločbe in z njim ustvarilo pravno podlago, na podlagi katere je bila zagotovljena volilna pravica osebam, za katere je z odločbo pristojnega sodišča podaljšana roditeljska pravica čez njihovo polnoletnost, ker zaradi telesne prizadetosti ne morejo skrbeti zase, za svoje koristi in pravice. Takšen primer sta tudi pobudnika, na katerih pobudo je Ustavno sodišče izvedlo ustavnosodno presojo. V času pripravljanja tega poročila bo iztekel odložni rok, kar pomeni, da bo razveljavitev začela učinkovati. Dokler zakonodajalec ne bo predpisal drugače, to pomeni, da imajo volilno pravico vsi polnoletni državljani.

7. Z odločbo št. U-I-261/02 z dne 22. 1. 2003 (Uradni list RS, št. 11/03 in OdlUS XII, 2) je Ustavno sodišče razveljavilo 47. člen Zakona o referendumu in ljudski iniciativi, kolikor se je ta določba nanašala na referendum na ravni države. Zaradi te določbe državljani Republike Slovenije, ki so se na dan glasovanja na referendumu nahajali v tujini, niso mogli glasovati po pošti ali na diplomatsko-konzularnih predstavništvih. Hkrati je Ustavno sodišče ugotovilo, da je Zakon v neskladju z Ustavo, ker ne določa roka, v katerem morajo državljanke in državljani, ki so na dan glasovanja v tujini, ker tam začasno ali stalno prebivajo, sporočiti Republiški volilni komisiji, da želijo glasovati po pošti v tujini ali na diplomatsko-konzularnem predstavništvu Republike Slovenije. Da bi, dokler zakonodajalec ne odpravi te neustavnosti, zagotovilo spoštovanje pravice do odločanja na referendumu za navedene osebe, je Ustavno sodišče na podlagi drugega odstavka 40. člena ZUstS samo začasno določilo ta rok.

8. Z odločbo št. U-I-312/00 z dne 23. 4. 2003 (Uradni list RS, št. 42/03 in OdlUS XII, 39) je Ustavno sodišče ugotovilo neskladnost nekaterih določb Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih z Ustavo, dve določbi pa je razveljavilo z odložnim rokom enega leta. Gre za določbe, ki urejajo izvrševanje roditeljske pravice, kadar starši ne živijo skupaj, kakor tudi za določbe, ki urejajo osebne stike otroka z roditeljem, pri katerem ta ne živi. Ustavno sodišče je ugotovilo neustavnost nekaterih določb, določbi prvega odstavka 106. člena in četrtega odstavka 114. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (po katerih odločajo o osebnih stikih oziroma o vzgoji in varstvu otrok ob razvezi ali ob razpadu življenjske skupnosti v zunajzakonski skupnosti in zakonski zvezi, če se starši o tem ne morejo sporazumeti, centri za socialno delo) pa je razveljavilo, ker ureditev otrokom ne zagotavlja pravic, ki jim jih je Slovenija dolžna zagotoviti na podlagi mednarodnih pogodb, ki jo obvezujejo. Ustavnopравни razlogi, ki so narekovali, da Ustavno sodišče nekatere zakonske določbe razveljavi z odložnim rokom (Ustavno sodišče jih je v obrazložitvi odločbe izrecno navedlo), zavezujejo tudi zakonodajalca (in Vlado kot predlagatelja zakonov), da še v času odložnega roka uveljavi zakonsko spremembo, ki bo preprečila učinek razveljavitve. Vzrok za nastanek takšnih posledic, če se to ne bi zgodilo, seveda ne bi mogla biti odločba Ustavnega sodišča, kar ponavadi slišimo, ampak neaktivnost zakonodajne in izvršilne veje oblasti, da po ugotovljeni neustavnosti to tudi odpravita. V tem primeru je zakonodajalec z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 2/04) že določil pristojnost sodišč za odločanje o stikih otrok s starši.

9. Odločba št. U-I-272/98 z dne 8. 5. 2003 (Uradni list RS, št. 48/03 in OdlUS XII, 42), s katero je Ustavno sodišče prav tako z odložnim rokom razveljavilo prvi, drugi in tretji odstavek 49. člena Zakona o policiji ter ustrezne določbe Pravilnika o policijskih pooblastilih, je pomembna zaradi razmerja med varstvom človekovih pravic na eni strani in učinkovitostjo delovanja policije na drugi strani. Za določbo, ki ureja vrste policijskih ukrepov (tajno opazovanje in sledenje z uporabo tehničnih sredstev za dokumentiranje, tajno policijsko delovanje, tajno policijsko sodelovanje in prirejene listine in identifikacijske oznake), s katerimi se posega v pravico do zasebnosti iz 35. člena Ustave, je Ustavno sodišče ugotovilo, da ni v skladu z zahtevo po določnosti zakona (2. člen Ustave), saj ukrepi v Zakonu niso bili opredeljeni tako, da bi bilo razvidno, katero ravnanje policije je bilo dovoljeno ter kje je bila meja med dovoljenim in prepovedanim. To, da so se ukrepi lahko izvajali glede vseh kaznivih dejanj, ki so se preganjala po uradni dolžnosti, pa predstavlja nedopusten poseg v navedeno ustavno pravico, ker je bila prekoračena sorazmernost. Enako pa tudi glede možne dolžine trajanja ukrepov. Velja pa opozoriti, da se Ustavno sodišče pri tej presoji ni ukvarjalo z vprašanjem, ali je odreditev takšnih ukrepov sploh mogoča brez sodne odločbe – se pravi, ali jih lahko odreja generalni direktor policije.

10. Z vprašanjem, kako daleč lahko segajo pooblastila policije v razmerju do človekove pravice do varstva zasebnosti in osebnostnih pravic iz 35. člena Ustave, se je ukvarjalo Ustavno sodišče tudi v odločbi št. Up-215/01 z dne 30. 1. 2003 (Uradni list RS, št. 15/03 in OdlUS XII, 48). Ustavno sodišče je štelo, da predstavlja zaustavljanje vozil med t. i. rutinsko kontrolo prometa poseg v navedeno ustavno pravico, ki sam po sebi ni ustavno nedopusten. Poseg tudi ni nesorazmeren, če policisti sicer nadzor izvajajo strokovno in pri tem spoštujejo osebno dostojanstvo posameznika ter zagotavljajo, da je poseg v osebnostne pravice čim manjši in da traja čim krajši možni čas. Ustavno sodišče je poudarilo, da je udeleženec v prometu dolžan trpeti samo tiste omejitve, ki izhajajo iz

preizkusa alkoholiziranosti pri njegovi običajni izvedbi, ne pa tistih oziroma nadaljnjih omejitev, ki izhajajo iz vzrokov, ki so na strani policije.

11. Z odločbo št. Up-286/01 z dne 11. 12. 2003 (Uradni list RS, št. 2/04) je Ustavno sodišče sicer zavrnilo ustavno pritožbo, vendar ob tem sprejelo precedenčno stališče glede pravne narave hišnega pripora. Ustavno sodišče je poudarilo, da hišni pripor, kakor ga ureja Zakon o kazenskem postopku, predstavlja takšno omejevanje človekovih pravic, ki po svoji intenzivnosti in načinu izvrševanja pomeni omejevanje pravice do osebne svobode iz prvega odstavka 19. člena Ustave, ne pa le omejitev pravice do svobode gibanja. Ker gre v temelju za bistveno podoben pravni položaj kot pri priporu, bo Ustavno sodišče ustavno dopustnost hišnega pripora presojalo na podlagi ustavnopravnih kriterijev, ki jih Ustava določa za odreditev in podaljšanje pripora. Kot v številnih drugih primerih, se je Ustavno sodišče pri razlagi ustavnih določb tudi pri tej odločitvi v podkrepitev svojih razlogov sklicevalo na prakso Evropskega sodišča za človekove pravice, ki se je v nekaterih svojih odločitvah že opredeljevalo do vprašanja, ali omejevanja pravic v posameznih primerih pomenijo omejitev osebne svobode ali svobode gibanja.

12. Posebej velja opozoriti na odločbo št. Up-10/03 z dne 10. 7. 2003 (Uradni list RS, št. 73/03), s katero je Ustavno sodišče ugodilo ustavni pritožbi in razveljavilo izpodbijane sodne odločbe in upravne akte, s katerimi je bila zavrnjena zahteva za pridobitev državljanstva. Upravni organi imajo zakonsko določen rok (dva meseca), v katerem morajo izdati odločbo o vloženi zahtevi stranke. Ustavno sodišče je opozorilo na to, da je razlog za posebno določitev rokov v tem, da se zagotovi učinkovito uresničevanje pravic in obveznosti, o katerih odloča uprava. Zato odločanje v instrukcijskih rokih, ki so določeni z zakonom, ne pomeni le zakonitega dela upravnega organa, temveč hkrati spoštovanje pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Bistvena prekoračitev tega roka lahko ob drugih relevantnih okoliščinah tega primera pripelje do kršitve navedene ustavne pravice.

13. Z odločbo št. U-I-60/03 z dne 4. 12. 2003 (Uradni list RS, št. 131/03) je Ustavno sodišče ugotovilo neustavnost določb Zakona o nepravdnem postopku, ki urejajo prisilno pridržanje oseb na zaprtem oddelku psihiatrične bolnišnice in možnosti prisilnega zdravljenja. Gre za ureditev, ki posega v pravico do osebne svobode, v pravico do varstva duševne integritete, ki jo zagotavlja 35. člen Ustave, in v pravico do prostovoljnega zdravljenja, za ureditev torej, ki omogoča hude posege v človekove pravice in temeljne svoboščine. Ustavno sodišče je ugotovilo, da je ureditev v neskladju s prvim odstavkom 23. člena Ustave, ker prizadeti osebi ne zagotavlja učinkovitega sodnega varstva, v neskladju pa je tudi z 22. in s 25. členom Ustave, ker prizadeti osebi ne zagotavlja dejanskega uresničevanja pravice do aktivne udeležbe v postopku, v katerem se odloča o njenih pravicah, če je takšna oseba bolnik, ki sam ni sposoben razumeti in uveljavljati svojih pravic v postopku. Ustavno sodišče je ugotovilo neustavnost in zakonodajalcu določilo rok za njeno odpravo. Da bi prizadetim osebam zagotovilo te pravice že v času do sprejema ustrezne zakonske ureditve, pa je določilo način izvršitve odločbe, po katerem je treba v postopku o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah prisilno pridržanim osebam zagotoviti zagovornika, in naložilo zdravstvenim organizacijam, da v obvestilu o pridržanju, ki ga predložijo sodišču, navedejo razloge, ki utemeljujejo nujnost pridržanja.

14. Med pomembnejše odločitve prav gotovo sodi tudi mnenje št. Rm-1/02 z dne 19. 11. 2003 (Uradni list RS, št. 118/03), ki ga je Ustavno sodišče izreklo glede ustavnosti nekaterih določb Sporazuma med Republiko Slovenijo in Svetim sedežem o pravnih vprašanjih. Predhodne presoje ustavnosti mednarodnih pogodb v času postopka ratifikacije, katerih namen je preprečiti, da bi država prevzela mednarodnopravno obveznost, ki bi bila v neskladju z Ustavo, tudi sicer lahko uvrstimo med najzahtevnejše zadeve, o katerih odloča Ustavno sodišče. Ker je bilo mnenje obsežno predstavljeno v medijih, na njegovo vsebino v tem poročilu ni treba posebej opozarjati.

VI. OBJAVA ODLOČB USTAVNEGA SODIŠČA

Ustavno sodišče v skladu z zakonsko ureditvijo objavlja odločbe, izdane v postopku za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, v Uradnem listu Republike Slovenije. Druge odločbe, mnenja in sklepe objavlja v Uradnem listu le, kadar Ustavno sodišče tako posebej odloči. Tako objavljene odločitve so objavljene tudi na spletni strani Ustavnega sodišča, ki je bila v letošnjem letu prenovljena. V teku je priprava objave vseh odločitev Ustavnega sodišča na naši spletni strani.

Poleg tega se odločitve Ustavnega sodišča objavljajo od leta 1992 v posebni Zbirki odločb in sklepov Ustavnega sodišča. Ustavno sodišče objavo v Zbirki šteje na nek način za uradno objavo, zato se v svojih odločitvah pri citiranju svojih odločitev tudi vselej sklicuje tako na objavo v Uradnem listu kot na objavo v Zbirki. Medtem ko vsebujejo Zbirke za prvih deset let veliko, tudi nepomembnih in ponavljajočih se, odločitev Ustavnega sodišča, je Zbirka od leta 2003 naprej drugačna. Poslej se v Zbirki objavljajo vse odločbe Ustavnega sodišča, izdane v postopku ocene ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, druge odločbe in sklepi pa le, kadar Ustavno sodišče tako posebej sklene. Zbirka predstavlja tako poslej svojevrsten izbor najpomembnejših odločitev Ustavnega sodišča po izboru ustavnih sodnic in ustavnih sodnikov. Njena vrednost se je na ta način povečala, zato na to posebej opozarjamo.

VII. KADROVSKA STRUKTURA

V letu 2003 je Ustavno sodišče delalo v polni sestavi. Ustavnosodno funkcijo so izvrševali štiri sodnice in pet sodnikov. Poleg generalne sekretarke, ki ima tako kot sodnice in sodniki položaj funkcionarke, je bilo v Sekretariatu Ustavnega sodišča ob koncu preteklega leta zaposlenih skupaj 65 sodnih oseb, od tega (skupaj z namestnikom in dvema pomočnicama generalne sekretarke) 25 svetovalcev Ustavnega sodišča, ki so bili zaposleni s polnim delovnim časom.

V dopolnilnem delovnem razmerju so bili zaposleni tudi trije svetovalci, ki kot doktorji pravnih znanosti, sicer redno zaposleni na univerzitetnih ustanovah ali znanstvenem inštitutu, sodelujejo v delu strokovne službe.

VIII. MEDNARODNI STIKI

V letu 2003 je Ustavno sodišče kot doslej vzdrževalo številne mednarodne stike, zlasti z ustavnimi sodišči drugih držav.

Ustavno sodišče je polnopravni član Konference evropskih ustavnih sodišč in Združenja frankofonskih ustavnih sodišč. V okviru Konference evropskih ustavnih sodišč je v letošnjem letu potekal pripravljalni sestanek predsednikov ustavnih sodišč, članic Konference, v Nikoziji na Cipru. Predsedniki ustavnih sodišč, ki jih spremljajo generalni sekretarji, se na njem vselej dogovorijo o vsebini teme naslednje konference, za katere organizacijo je tokrat zadolženo ciprsko vrhovno sodišče in bo potekala leta 2005, kakor tudi o drugih vprašanjih, pomembnih za delo konference. V kanadski Ottawi pa je bil letos organiziran III. kongres Združenja frankofonskih ustavnih sodišč na temo "Fraternité", ki sta se ga poleg predsednice Ustavnega sodišča udeležila še sodnik dr. Zvonko Fišer in sodnica mag. Marija Krisper Kramberger.

Predsednica Ustavnega sodišča se je kot vsako leto udeležila tudi svečane otvoritve letnega zasedanja Evropskega sodišča za človekove pravice, 54. plenarnega zasedanja t. i. Beneške komisije, skupaj s sodnico dr. Mirjam Škrk pa še praznovanja in konference ob 10. obletnici ustanovitve Ustavnega sodišča Andore. Sodnica dr. Mirjam Škrk se je udeležila XI. mednarodne sodniške konference, ki je z naslovom "Sodišče najvišje inštanca" potekala v Washingtonu. Sodnik Jože Tratnik se je skupaj s pomočnico generalne sekretarke udeležil mednarodne konference na temo "Ustavnopравни kontekst soočenja s totalitarno preteklostjo", ki ga je organiziralo češko ustavno sodišče. Sodnik dr. Ciril Ribičič se je udeležil konference na temo "Temeljni kriteriji omejitve človekovih pravic v praksi ustavnih sodišč", ki ga je organiziralo armensko ustavno sodišče, in simpozija s temo "Začetek novega obdobja (Evropa 25-ih) – Poti do skupnega razvoja prava" na Madžarskem. Sodnik Jože Tratnik in sodnica mag. Marija Krisper Kramberger sta se udeležila Mednarodnega simpozija v čast prof. dr. Franzu Matscherju v Salzburgu. Na številnih od navedenih seminarjev so sodnice in sodniki predstavili svoje referate in sodelovali v razpravah.

Na uradnem obisku pri Ustavnem sodišču Republike Slovenije so bili v preteklem letu predsednica Bavarskega deželnega ustavnega sodišča, delegacija poljskega Ustavnega sodišča pod vodstvom predsednika tega sodišča in delegacija italijanskega ustavnega sodišča. Na srečanjih so sodnice in sodniki izmenjali medsebojne izkušnje pri izvrševanju ustavnosodne presoje.

Ustavno sodišče je že v preteklem letu sprejelo odločitev, da bo konec meseca septembra letos organiziralo mednarodno konferenco ustavnih sodišč držav pristopnic k Evropski uniji na temo "Položaj ustavnih sodišč po vključitvi v Evropsko unijo". Na konferenci, ki bo hkrati srečanje predsednikov ustavnih sodišč teh držav, bodo udeleženci razpravljali o vplivu evropskega pravnega reda na delovanje ustavnih sodišč ter o položaju ustavnih sodišč in njihovi pripravljenosti na delovanje v novem pravnem okviru.

IX. MATERIALNI POGOJI DELA

Ustavno sodišče je samostojen proračunski uporabnik in kot takšno samostojen predlagatelj proračuna sredstev, ki se namenjajo za delo Ustavnega sodišča. Tak položaj je sestavni del njegove neodvisnosti, ki jo mora izvršilna veja oblasti spoštovati. Od tega, ali so zagotovljeni materialni pogoji za delo Ustavnega sodišča, ki vključujejo tako ustrezne prostore in njihovo opremo za strokovno delo kot tudi ustrezna proračunska sredstva za kvalitetno opravljanje dela, je odvisno, ali lahko Ustavno sodišče svojo funkcijo opravlja v skladu z ustavnimi pooblastili. Zato je razveseljivo, da je bila v letu 2003 po večletnih naporih končno odpravljena prostorska stiska, ki nam je doslej onemogočala boljšo organizacijo dela in dodatne nujno potrebne zaposlitve sodnega osebja.

Na javnem razpisu izbrani izvajalci gradbenih, elektroinstalacijskih in strojnoinstalacijskih del so v drugi polovici maja 2003 začeli izvajati prenovu prostorov v pritličju in drugem nadstropju Cankarjeve ceste 5, ki smo jih po dogovoru z Vlado Republike Slovenije prevzeli v upravljanje januarja 2003 oziroma po izpraznitvi prostorov v drugem nadstropju. Po prenovi prvega nadstropja Cankarjeve 5 in prostorov na Beethovnovi 10, postopoma od leta 1995 do leta 1998, so bili tako z zaključkom prenove pritličja in drugega nadstropja Cankarjeve 5 do 13. novembra 2003 v celoti pridobljeni potrebni prostori za delo Ustavnega sodišča. Po montaži pisarniške opreme do konca novembra smo s 1. decembrom 2003 izvedli selitev v nove prostore.

V letu 2003 smo tako pridobili 762 m² novih prostorov, od tega 270 m² v pritličju in 492 m² v drugem nadstropju Cankarjeve 5, kar omogoča primerne pogoje za organizacijo dela strokovne službe in službe za splošne in finančne zadeve, na Beethovnovi 10 pa so se bistveno izboljšali pogoji za delo glavne pisarne, službe za analize in mednarodno sodelovanje ter službe za dokumentacijo in informatiko.

Vrednost investicijskih del v letu 2003 je bila 206.343.294,84 SIT za gradbena, elektroinstalacijska in strojnoinstalacijska. Vrednost v letu 2003 nabavljene pisarniške opreme je bila 25.041.524,36 SIT, pri čemer smo za začetek nove prostore opremili z najnujnejšo opremo. Investicija bo finančno zaključena v letu 2004. Vrednost investicije se je v času njenega izvajanja povečala glede na prvotno načrtovano za 28.998.779,36 SIT zaradi dodatnih del protipotresne oziroma statične sanacije in sprememb, ki jih je zahtevala stroka zaradi kvalitetne izvedbe posameznih del.

Z dokončanjem večletne prenove prostorov Ustavnega sodišča v letu 2003 so bili končno doseženi primerni materialni pogoji za delovanje Ustavnega sodišča.

Predsednica
dr. Dragica Wedam Lukić